

Asia C-243/20

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

5.6.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Polymeles Protodikeio Athinon (Kreikka)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

5.5.2020

Kantajat:

DP

SG

Vastaja:

Trapeza Peiraios AE

Pääasian kohde

Kanne pankin kuluttajasopimukseen sisältyvien ehtojen toteamiseksi
kohtuuttomiksi

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artikla, direktiivin 93/13/ETY tulkinta

Ennakkoratkaisukysymykset

1) ”Voiko jäsenvaltio direktiivin 93/13/ETY 8 artiklassa, joka koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta antaa tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason, säädetyin perusteella olla saattamatta direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohtaa osaksi kansallista lainsäädäntöään ja

sallia myös sellaisten ehtojen tuomioistuINVALVONNAN, joissa heijastuvat pakolliset tai dispositiiviset lait tai asetukset?

2) Vaikka direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohdan ensimmäistä ja toista alakohtaa [huom. direktiivin 93/13 suomenkielisessä versiossa ei ole mainittua toista alakohtaa] ei ole nimenomaisesti saatettu osaksi Kreikan kansallista lainsäädäntöä, voidaanko katsoa, että se on tullut epäsuorasti voimaan tämän direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, sellaisena kuin kyseinen direktiivi on pantu täytäntöön lain 2251/1994 2 §:n 6 momentin säännöksillä?

3) Sisältyykö direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun kohtuuttomien ehtojen ja niiden ulottuvuuden käsitteeseen direktiivin 1 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä ja toisessa alakohtassa [huom. direktiivin 93/13 suomenkielisessä versiossa ei ole mainittua toista alakohtaa] säädetty poikkeus?

4) Kuuluuko direktiivissä 93/13/ETY tarkoitetun yleisten sopimusehtojen kohtuuttomuuden valvonnan piiriin kuluttajan luottolaitoksen kanssa tekemän sopimuksen ehto, joka vastaa jäsenvaltion dispositiivisen oikeussäännön sisältöä, kun tästä ehdosta ei ole erikseen neuvoteltu?”

Asian kannalta merkityksellinen unionin lainsäädäntö

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29), erityisesti 1 artiklan 2 kohta ja 8 artikla

Asian kannalta merkityksellinen kansallinen lainsäädäntö

Kreikan siviililain (Astikos Kodikas, jäljempänä AK) 291 §: ”Kun kyseessä on Kreikassa suoritettava valuuttamääräinen maksuvelvoite, velallisella on, ellei toisin ole sovittu, oikeus suorittaa maksu kansallisessa valuutassa sen kyseisen ulkomaanvaluutan käyvän arvon mukaisesti, joka sillä maksuhetkellä ja maksupaikassa on.”

Kuluttajansuojasta annettu laki 2251/1994 (FEK A’ 191, sellaisena kuin se on muutettuna), erityisesti 2 §:n 6 momentti

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantajat velallisina ja vastaaja luotonantajana tekivät 3.9.2004 korollisen asuntolainasopimuksen, jolla vastaaja myönsi kantajille 100 000 euron suuruisen asuntolainan yhteensä 30 vuodeksi. Lainasopimuksen korkokannaksi vahvistettiin vaihtuva korko, ja sovittiin, että se muodostuisi 360 päivän Euribor-koron perusteella.

- 2 Vuoden 2007 alussa vastaaja ehdotti työntekijöidensä välityksellä kantajille lainasopimuksen muuttamista ja lainan valuutan muuntamista eurosta Sveitsin frangiksi (CHF) ja ilmoitti kantajille, että Libor-korko oli Euribor-korkoon verrattuna huomattavasti alhaisempi, mikä olisi johtanut lainan kuukausittaisten lyhennyserien alenemiseen.
- 3 Sopimuspuolet tekivätkin 26.3.2007 alkuperäiseen lainasopimukseen lisäsopimuksen, jolla sopimuksen valuutta muunnettiin eurosta CHF:ksi. Lisäsopimuksessa todettiin, että lainan jäljellä oleva osuus, joka 26.3.2007 oli 95 726,36 euroa, muunnettaisiin CHF:ksi 17.4.2007. Lisäksi sovittiin, että lainan vuosikorko on kolmena ensimmäisenä vuonna 3,65 prosentin kiinteä korko ja muuttuu kolmen vuoden kuluttua vaihtuvaksi koroksi ja että se määräytyy tällöin CHF:n 360 päivän Libor-koron perusteella.
- 4 Samaan asuntolainasopimukseen tehtiin 25.6.2007 uusi muutos, jossa sovittiin, että lainan jäljellä oleva osuus, joka 16.6.2007 oli 95 362,84 euroa, muunnettaisiin 17.7.2007 CHF:ksi edellä mainitussa muutossopimuksessa olevien ehtojen ja yksityiskohtaisten sopimusten mukaisesti. Tämän uuden muutossopimuksen perusteella lainan vuosikorko oli kolmena ensimmäisenä vuonna 3,9 prosentin kiinteä korko ja muuttui kolmen vuoden kuluttua vaihtuvaksi koroksi ja määräytyi tällöin CHF:n 360 päivän Libor-koron perusteella.
- 5 Muutossopimuksen ehdon 4.5 sanamuoto on seuraava:

”Velallinen suorittaa lainan takaisinmaksun joko luoton myöntämisvaluutassa tai Sveitsin frangeja vastaavana euromääräisenä summana (hintana), joka lasketaan kunkin kuukausierän maksupäivän valuuttakurssin perusteella, siten kuin tämä valuuttakurssi pankkien välisillä valuuttamarkkinoilla määräytyy. Tämä hinta on korkeampi kuin pankin myymän Sveitsin frangin käypä hinta, joka mainitaan pankin päivittäisessä valuuttakurssilaskelmassa.”
- 6 Saman muutossopimuksen ehdossa 8.1.3 todetaan muun muassa, että ”mikäli lainasopimus irtisanotaan, pankilla on tässä sopimuksessa muutoin mainittujen toimien lisäksi oikeus (mutta ei velvollisuutta) muuntaa erääntynyt velka euroiksi myös Sveitsin frangin voimassa olevan myyntihintansa perusteella, siten kuin se ilmenee pankin päivittäisestä valuuttakurssilaskelmasta sinä päivänä, kun lainan jäljellä oleva osuus muunnetaan euroiksi, ja periä tämä summa viivästyskorokoineen, joka määräytyy pankin voimassa olevan asuntolainoihin sovellettavan peruskoron mukaisesti korotettuna marginaalilla ja lain 128/1975 mukaisella maksulla, yhteensä 2,5 prosenttiyksiköllä. Tapauksessa, jossa on sovellettava edellä mainittua korkeampaa viivästyskorkoa, sovelletaan sitä.”
- 7 Vuoteen 2015 asti lainan kuukausierät maksettiin säännöllisesti, ja kantajat toteavat, että heillä oli vaikutelma, että lainapääoma lyheni vähitellen kuukausieriä maksamalla.
- 8 Kantajat väittävät, että johtuen näiden ehtojen soveltamisesta ja velvollisuudesta maksaa laina takaisin kunkin kuukausierän maksupäivänä voimassa olevan

vaihtokurssin mukaisesti, he olivat maksaneet lainaa takaisin yhteensä 98 298,62 euroa, mutta vastaaja ilmoitti heille, että 17.4.2018 heidän ainoastaan lainan pääomaan kohdistuva velkansa oli 87 858,78 euroa.

- 9 Edellä esitetyn perusteella kantajat nostivat 17.9.2018 Polymeles Protodikeio Athinonissa (Ateenan alioikeus, Kreikka) kanteen, jossa he vaativat muun muassa sen toteamista, että riidanalaiset lainasopimuksen muuttamistoimet ovat mitättömiä lain 2251/1994 2 §:n 6 ja 7 momentin ja AK 281 §:n, jossa kielletään oikeuksien väärinkäyttö, perusteella.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 10 Kantajat väittävät, että vastaaja ei ilmoittanut heille valuuttariskistä ennen sopimuksen tekemistä eikä sopimuksen tekemisen yhteydessä, vaikka heillä ei ollut tietoja, joiden perusteella he olisivat voineet ymmärtää riskin. He toteavat päättäneensä ottaa lainan Sveitsin frangeina vastaajaa edustavan työntekijän kehotuksesta, kun tämä oli esittänyt sen olevan edullisin vaihtoehto matalan korkokannan vuoksi eikä koskaan tuonut esille, että kyseiseen sopimukseen sisältyi valuuttakurssien muutoksista johtuva riski, vaikka tiesi, ettei kantajilla ollut tuloja Sveitsin frangeina. Koska CHF:n vaihtokurssi euroon nähden on noussut, merkittävä osa kantajien suorittamista kuukausilyhennyksistä on menetetty. Jos vastaajaa edustaneet työntekijät olisivat ilmoittaneet kantajille valuuttakurssiriskin siirtämisestä ja sen seurauksista, kantajat eivät olisi tehneet riidanalaisista sopimusta.
- 11 Kantajat väittävät, että lainasopimuksen riidanalaiset ehdot (4.5 ja 8.1.3), joissa heidät määrätään suorittamaan velvoitteensa pankille joko luoton myöntämisvaluutassa tai euroina kunkin erän maksupäivän myöntämisvaluutan myyntihinnan perusteella, ovat kohtuuttomia ja näin ollen lain 2251/1994 2 §:n mukaan mitättömiä. Yhtäältä ehdon käyttöönoton taloudellinen syy tai sen taloudelliset vaikutukset takaisinmaksettavaan lopulliseen kokonaissummaan eivät ole selkeitä ja ymmärrettäviä, joten kyseisellä ehdolla rikotaan avoimuusperiaatetta. Toisaalta ehto on epätasällinen lyhennyserien ja jäljellä olevan lainapääoman määräytymisen osalta, koska siinä annetaan pankille mahdollisuus määrittää ne milloin tahansa yksipuolisesti ilman, että ne erityiset ja kohtuulliset perusteet, joiden avulla kukin vaihtokurssi voidaan vahvistaa, ovat sen tiedossa.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 12 Kantajat vaativat muun muassa muutossopimusten mitätöimistä sillä perusteella, että ne ovat kohtuuttomia erityisesti ehtojen 4.5 ja 8.1.3 kohtuuttomuuden vuoksi. Ehdoissa toistetaan olennaisilta osin AK 291 §:n (dispositiivinen) sääntely. Nyt käsiteltävässä asiassa on siis arvioitava, onko ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mahdollista tarkistaa, ovatko kyseiset ehdot kohtuuttomia. Tähän arviointiin sovelletaan ensisijaisesti yhtäältä direktiivin 93/13/ETY säännöksiä ja

toisaalta sen lain 2251/1994 säännöksiä, jolla tämä direktiivi on saatettu osaksi Kreikan lainsäädäntöä. On huomattava, että direktiivin saattamisella osaksi Kreikan lainsäädäntöä ei ole nimenomaisesti saatettu osaksi Kreikan lainsäädäntöä direktiivin 1 artiklan 2 kohdan säännöstä, jossa pakollisia (tai myös dispositiivisia) lakeja tai asetuksia heijastavat ehdot suljetaan kohtuuttomuuden valvonnan ulkopuolelle.

- 13 Kreikan oikeuskäytännössä on erimielisyyttä siitä, voidaanko tulkita, että edellä mainittu direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu poikkeus, jota ei ole nimenomaisesti saatettu osaksi Kreikan lainsäädäntöä, on tullut voimaan, jolloin lopputuloksena on, ettei ole mahdollista valvoa sellaisen lainasopimuksen ehdon kohtuuttomuutta, jossa toistetaan lainkohdan, tässä tapauksessa AK 291 §:n, säännös.
- 14 Areios Pagosin (Kreikan kassaatiotuomioistuin) täysistunto totesi jäsentensä enemmistöllä asiassa 4/2019 antamassaan tuomiossa, että vaikka tätä poikkeusta ei ole saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä erityisellä ja nimenomaisella säännöksellä, sen on kuitenkin katsottava kuuluvan erottamattomasti oikeussäännökseen unionin oikeuden yhdenmukaisen tulkinnan perusteella. Lain 2251/1994 2 §:n 6 momentissa säädetään seuraavaa: ”Yleiset sopimusehdot, jotka häiritsevät merkittävästi osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa kuluttajan vahingoksi, ovat kiellettyjä ja mitättömiä. Sopimukseen sisältyvän yleisen sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne, sopimuksen kohde, kaikki sopimuksen tekemiseen liittyvät erityiset olosuhteet ja kaikki muut sopimuksen ehdot tai sellaisen muun sopimuksen ehdot, josta se on riippuvainen.” Jotta siis kyseessä voisi olla laissa 2251/1994 tarkoitettu yleisen sopimusehdon kohtuuttomuus, ehdon on oltava sellainen, että sillä häiritään ”merkittävästi osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa kuluttajan vahingoksi”. Kuitenkaan tapauksessa, jossa riidanalainen käsite heijastaa pakollista tai dispositiivista kansallisen oikeuden säännöstä, ei määritelmän mukaan ole kyseessä osapuolten tasapainon häiritseminen eikä sopimusehdon kohtuuttomuus. Tällainen ehto ei siis määritelmän mukaan kuulu lain 2251/1994 soveltamisalaan. Riidanalaisessa tapauksessa on näin ollen kyseessä ulkomaanvaluutan määräinen velka ja velalliselle sen yhteydessä tarjottu mahdollisuus suorittaa vaihtoehtoisesti muu kuin alkuperäinen maksu, tässä tapauksessa kansallisessa valuutassa, sen kyseisen ulkomaanvaluutan käyvän arvon mukaisesti, joka sillä maksuhetkellä ja maksupaikassa on. Tällainen pankin ja lainanottajan välisessä lainasopimuksessa oleva ehto heijastaa AK 291 §:n säännöksen sisältöä, eikä siinä näin ollen ole kyseessä sopimuspuolten tasapainon häiritseminen eikä kyseisen sopimusehdon kohtuuttomuus.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin hyväksyy kuitenkin enemmistöpäätöksellä edellä mainitun Areios Pagosin täysistunnossa annetun tuomion edustaman vähemmistökannan. Vähemmistökannan mukaan direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua poikkeusta, jota ei ole nimenomaisesti laissa 2251/1994 saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ei

voida myöskään katsoa sisältyvän lain 2251/1994 2 §: n 6 momenttiin. Jos kansallinen lainsäätäjät olisi halunnut saattaa säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöä, se olisi tehnyt sen nimenomaisella ja erityisellä tavalla, ja joka tapauksessa sääntöön (jonka mukaan kaikkien yleisten sopimusehtojen kohtuuttomuutta on valvottava) sallittuja poikkeuksia on tulkittava tiukasti ja suppeasti, jotta sääntöä ei vaaranneta. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että direktiivillä 93/13/ETY yhdenmukaistettiin ainoastaan vähimmäistason mukaisesti kohtuuttomia ehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt, kuten sen johdanto-osan 12 perustelukappaleesta ilmenee, kun sen 8 artiklassa annettiin jäsenvaltioille mahdollisuus antaa tai pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason. Tämä johtuu siitä, että direktiivin säännöksiä, joilla rajoitetaan kuluttajansuojan alaa, ei ole saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, kuten ei myöskään sen 1 artiklan 2 kohtaa, jota ei ole lakiin 2251/1994 tehdyistä myöhemmistä muutoksista huolimatta saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Kun direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetty poikkeus on näin ollen tarkoituksellisesti jätetty saattamatta osaksi kansallista lainsäädäntöä, tällä direktiivillä ei edellä mainitun saattamatta jättämisen vuoksi ole välitöntä horisontaalista oikeusvaikutusta yksityisten toimijoiden välillä, eikä kansallista oikeutta voida tulkita direktiivin hengen ja tavoitteiden mukaisesti, koska se johtaisi kuluttajansuojan korkeamman tason, johon lainsäätäjät lakia 2251/1994 säätäessään pyrki (koska se ei saattanut direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädettyä poikkeusta osaksi kansallista lainsäädäntöä), heikentymiseen ja siten kansallisen lainsäädännön *contra legem*-tulkintaan, joka on kielletty.

- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että käsiteltävässä asiassa on epätietoisuutta direktiivin 93/13/ETY säännösten tulkinnasta ja erityisesti tämän direktiivin 1 artiklan 2 kohdan säännöksen soveltamisesta siinä tapauksessa, että tätä säännöstä ei ole nimenomaisesti saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, tässä tapauksessa Kreikan lainsäädäntöä. Se katsoo näin ollen tarpeelliseksi osoittaa kysymyksen unionin tuomioistuimelle, koska tätä kysymystä on tarkasteltava ennen kuin väitettä riidanalaisen lainasopimuksen ehtojen 4.5 ja 8.1.3 kohtuuttomuuden perusteella aiheutuvasta mitättömyydestä voidaan tutkia. Mikäli katsottaisiin, ettei tätä poikkeusta ole saatettu osaksi Kreikan oikeuskäytäntöä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi todeta mainitut ehdot mitättömiksi niiden kohtuuttomuuden vuoksi, kun taas siinä tapauksessa, että voitaisiin tulkita, että tämä poikkeus todella on saatettu osaksi Kreikan oikeusjärjestystä, tällaista mahdollisuutta ole.
- 17 On huomattava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo jäsentensä enemmistöllä, että koska tätä direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohdan säännöstä ei ole nimenomaisesti saatettu osaksi Kreikan oikeusjärjestystä, sitä ei sovelleta, joten Kreikan tuomioistuimet voivat tutkia myös pakollisia (ja dispositiivisia) lakeja tai asetuksia heijastavien sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Kuten edellä on todettu, on kuitenkin väitetty, että tämän poikkeuksen on katsottava kuuluvan erottamattomasti lain 2251/1994 2 §:n 6 momentin säännökseen unionin oikeuden yhdenmukaisen tulkinnan perusteella. On huomattava, että tällä säännöksellä

saatetaan direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohta ja 4 artiklan 1 kohta täysimääräisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tämän näkemyksen mukaan tästä seuraa, että pakollisia (ja dispositiivisia) lakeja tai asetuksia heijastavien ehtojen kohtuuttomuuden tutkimisen poissulkemisen voitaisiin katsoa kuuluvan erottamattomasti kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Tämä tulkinnallinen lähestymistapa on yksi unionin tuomioistuimelle esitetyistä ennakkoratkaisukysymyksistä.

- 18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen jäsen on sitä mieltä, että Areios Pagosin täysistunto on jo ratkaissut riidanalaisen oikeuskysymyksen ja että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava nyt käsiteltävä asia ja tehtävä se oikeudellisten ja tosiseikkojen perusteella ilman, että unionin tuomioistuimelle on tarpeen esittää ennakkoratkaisukysymystä.

TYÖASIAKIRJA